

Vattenskydd - inrättande och revidering av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och behöver skyddas för att säkra en långsiktig tillgång till rent vatten. Inrättande av vattenskyddsområden är ett av verktygen för att garantera en hög kvalitet på dricksvattnet. Länsstyrelsen eller kommunen kan fastställa vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter för dricksvattentäkter (7 kap 21- 22 §§ MB).

Skyddsföreskrifterna begränsar olika verksamheter som riskerar att förorena dricksvattnet på kort eller lång sikt, såsom täktverksamhet och spridning av bekämpningsmedel. Skyddsområdet med föreskrifter ska utgöra ett bra skydd för vattentäkten, men får inte vara mer långtgående än nödvändigt (7 kap 25 § MB).

Inrättande av vattenskyddsområden omfattas av både miljökvalitetsmålen som EU:s vattendirektiv, som säger att alla vattentäkter som försörjer minst 50 personer eller levererar mer än 10 m³ vatten per dag ska skyddas. Miljökvalitetsmålen ligger till grund för mycket av det svenska miljöarbetet och anger inriktningen för hur myndigheter och andra aktörer ska arbeta.

Olika aktörer och roller

Huvudmannen för en vattentäkt ansvarar för att vattentäkten har tillräckligt skydd och tar initiativ till inrättande eller revidering av skyddsområde och skyddsföreskrifter.

Länsstyrelsen fastställer vattenskyddsområden efter begäran från vattentäktens huvudman. En kommun kan också själv fastställa vattenskyddsområden med föreskrifter inom den egna kommunen. Oavsett vilken myndighet som fastställer vattenskyddet utgör Länsstyrelsen samrådspart i arbetet.

För att skapa ett långsiktigt vattenskydd är det viktigt att redan på planeringsstadiet föra en dialog med dem som kan tänkas bli berörda av skyddsföreskrifterna, såsom fastighetsägare och verksamhetsutövare (t.ex. areella näringar och huvudmän för infrastruktur). Alla berörda ska ges möjlighet att lämna synpunkter och få dessa bemötta. Genom samverkan kan skyddsföreskrifterna bli balanserade och tydliga att efterleva och arbeta med, samtidigt som en förståelse för skyddsbehovet skapas.

Eventuella konsulter som anlitas av huvudmannen kan gärna delta i samrådsmöten med mera för att bidra med expertkunskaper i till exempel tekniska frågor. Huvudmannen bör dock vara den som leder diskussionen med dem som berörs av vattenskyddet.

Arbetsgång

När en huvudman för en vattentäkt ansöker hos Länsstyrelsen om fastställande av ett vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter behandlas ansökan i olika steg.

Ett förslag till vattenskyddsområde med föreskrifter utarbetas av den sökande efter samråd med berörda kommunala förvaltningar och Länsstyrelsen samt övriga berörda myndigheter. Ansökan ska innehålla underlagsmaterial så att Länsstyrelsen kan ta ställning till ansökan. Länsstyrelsen granskar och ser om förslaget behöver kompletteras eller revideras.

Länsstyrelsen förelägger alla berörda om att komma in med synpunkter och kungör eventuellt förslaget. Inkomna synpunkter kommuniceras med sökanden och förslag till eventuella ändringar i föreskrifterna diskuteras. Länsstyrelsen beslutar om vattenskyddsområdet och skyddsföreskrifterna. Beslutet kungörs i lokal media och skickas eventuellt ut till de som berörs. Föreskrifterna gäller omedelbart även om de överklagas.

Föreskrifternas utformning

Skyddsföreskrifterna ska tala om vilka inskränkningar som gäller i rätten att förfoga över de fastigheter som finns inom området. De ska reglera vilka åtgärder eller verksamheter som inte får ske utan anmälan, tillstånd eller som är helt förbjudna inom området.

Föreskrifterna bör inte tala om vad som är tillåtet inom området. Det är inte heller möjligt att formulera föreskrifter som innebär krav på att någon ska vidta aktiva åtgärder. Den enda konkreta åtgärd som Länsstyrelsen eller kommunen kan föreskriva är en skyldighet för huvudmannen att

sätta upp skyltar eller stängsel. Krav på aktiva åtgärder kan däremot ställas i ett senare skede genom villkor om en viss åtgärd kräver tillstånd eller dispens enligt föreskrifterna.

När skyddsföreskrifterna utformas är det viktigt att tänka på att en begränsning i enskildas rätt att använda mark eller vatten inte får gå längre än vad som är nödvändigt för att säkerställa skyddet av vattentäkten. Skyddsbehovet är därför styrande. Innan arbetet med föreskrifterna påbörjas bör därför en probleminventering göras för att utreda vilka åtgärder eller verksamheter som medför eller kan medföra risker för vattentäkten. Föreskrifterna ska sedan utformas så att risker reduceras så långt som det är möjligt. Om verksamheter bedöms vara en så stor risk att de inte bör förekomma ska de förbjudas. Om verksamheter kan accepteras under vissa förutsättningar ska tillstånd krävas. Krav på anmälan kan användas för verksamheter som man bedömer att ansvarig myndighet ska ha kännedom om.

Vid bedömningen av inskränkningar bör även områdets sårbarhet vägas in. Exempelvis kan det vara befogat med mera långtgående inskränkningar om det rör sig om en vattentäkt som ska förse många människor med dricksvatten och det i övrigt saknas reservvattentäkter i kommunen.

I arbetet med att ta fram föreskrifter är det också viktigt att utreda vad som redan gäller inom området enligt annan lagstiftning eller andra beslut. Dubbelregleringar ska alltid undvikas, men det kan vara bra att i samband med beslutet om föreskrifterna upplysa om vad som gäller inom området enligt andra bestämmelser. Detta kan göras i ett avsnitt som kallas ”allmänna upplysningar till skyddsföreskrifterna” och som kan bifogas till föreskrifterna.

Ersättningsskyldighet

Om skyddsföreskrifterna avsevärt försvårar en pågående markanvändning kan de medföra en ersättningsskyldighet (31 kap MB). I de fall en skyddsföreskrift formuleras så att en verksamhet eller en åtgärd kräver tillstånd blir frågan om ersättning inte aktuell förrän tillstånd har vägrats eller förenats med särskilda villkor. Vid förbud kan ersättning däremot komma i fråga redan vid beslutet av föreskrifterna. Mer information om när ersättning kan bli aktuell finns i förarbetena till miljöbalken (prop.1997/98:45 del 1, s. 550 ff.).

Vad ingår i ansökan?

Ansökan om fastställande av ett vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter ska innehålla följande underlagsmaterial:

- Administrativa uppgifter; sökanden, fastigheter som berörs samt verksamhetsutövare inom området
- Karta över området
- Syftet med och behovet av vattenskyddsområdet
- Hydrologisk och hydrogeologisk beskrivning av vattentäktens tillrinningsområde, karta med marklagrens geologiska uppbyggnad (grundvattentäkt), nivåförhållanden, beskrivning av tekniska installationer
- Teknisk/hydrogeologisk utredning; brunnar och råvattenintag, vattentillgångar och förbrukning samt distributionsområde, vattenkvalitet, resultat av provpumpningar

(grundvattentäkt), ytvattenutredning med uppgifter om tillrinningsområde, strömningstider med mera (ytvattentäkt)

- Potentiella föroreningskällor och riskbedömning
- Aktuella planbestämmelser som gäller för området
- Översikt av genomförda samråd och informationstillfällen
- Beslut från huvudmannen för vattentäkten om att inrätta vattenskyddsområdet
- Färdigt förslag till föreskrifter, inklusive en koppling mellan riskbedömning och föreskrifter

Tillsynsåtgärder

Länsstyrelsen uppmanar länets miljökontor och miljöförbund att säkerställa att alla allmänna vattentäkter och sådana större enskilda vattentäkter som försörjer minst 50 personer eller levererar mer än 10 m³ vatten per dag skyddas genom vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter samt att huvudmannen för dricksvattenförsörjningen vid behov tar initiativ till inrättande och revidering av befintliga vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter.

För mer information kontakta vattenhandläggare Anna-Karin Rasmussen anna-karin.rasmussen@lansstyrelsen.se och TVL-strateg Göran Jansson goran.n.jansson@lansstyrelsen.se.

Havs- och vattenmyndigheten vägleder om vattenskyddsområde på central nivå. För närvarande är det naturvårdsverkets föreskrifter och handbok som gäller (se nedan).

Lästips

https://www.havochvatten.se/download/18.352f20b813271034bf080001526/1348912853505/nfs2003_16.pdf (NFS 2003:16)

<http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/0100/978-91-620-0170-4/>
(Naturvårdsverkets handbok 2010:5).

http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/ovriga_skyddsformer/vattenskyddsomrade/Pages/index.aspx